Психологічна невпевненість і тривожність щодо першого професійного кроку. На мою думку, ця проблема є найголовнішою, а попередні п'ять її породжують. Особливе значення має суб'єктивне відчуття студентом своєї професійної готовності. Навіть якщо студент наділений певними знаннями та навичками, невпевненість в їхній достатності може стримувати його активність у пошуку роботи. За результатами дослідження 69% учасників мають високий рівень занепокоєння щодо майбутнього [1]. Також це пояснюють відкриті відповіді: «Вимоги щодо досвіду»; «Як знайти роботу, якщо немає попереднього досвіду»; «Конкуренція та високі вимоги до практичного досвіду на ринку праці, багато вимагають – мало платять…»; «Турбує, що багато людей вказують на те, що без хороших зв'язків в цій сфері ти ніким не станеш»; тощо. Також, є одна дійсно цікава відповідь: «Мене хвилює, що роботодавці можуть відмовитися від людської праці і замінять все на ШІ…» Вона показує, що сучасна тривожність студентів уже виходить за межі класичного питання «чи знайду я роботу?» і включає технологічні зміни юридичного ринку.

Проведене дослідження доводить, що складнощі із першим працевлаштуванням молодих юристів зумовлені комплексом чинників, а не дефіцитом вакансій чи релевантного стажу. Ключовий бар'єр – це розрив між класичною академічною освітою та реальними вимогами ринку, який поглиблюється проблемами суміщення роботи з навчанням, браком інформації про вакансії, а також несформованістю навичок самопрезентації й низькою впевненістю студентів у власних силах.

Розв'язання цих викликів вимагає створення системного мосту між закладом вищої освіти та юридичною практикою. Для цього необхідно розвивати інститути ранніх стажувань, гнучкий графік для працюючих студентів, кар'єрний консалтинг у вишах та розвитку soft skills (зокрема, професійної комунікації). Лише за таких умов перша робота юридичного випускника стане свідомим і природним етапом його професійного зростання, а не випадковим збігом обставин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Проблеми працевлаштування студентів правників. Google Docs. URL: https://docs.google.com/forms/ (дата звернення: 05.10.2026).
2. Про зайнятість населення. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text (дата звернення: 05.10.2026).
3. Тренди ринку праці. Державна служба зайнятості. URL: https://dcz.gov.ua/stat/stattrend (дата звернення: 05.10.2026).

Ліва С.О., здобувач
Науковий керівник: Юрій Гуцуляк,
доктор філософії (PhD) в галузі Право,
Львівський державний університет внутрішніх справ

ВОЄННИЙ СТАН ЯК КАТАЛІЗАТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У сучасній науковій літературі поширена думка про те, що норми законодавства, які формувалися для мирного часу, не можуть повною мірою ефективно застосовуватися в умовах війни. З огляду на це, варто звернутися до окремих наукових робіт, в яких аналізуються вже внесені законодавчі зміни та пропонуються шляхи подальшого вдосконалення правового регулювання і практики його застосування.

Так, Баєва Л. розглядає питання формування кримінально-правової політики в умовах воєнного стану. Вона зазначає, що цей напрямок є складовою загальної політики протидії злочинності та реалізується як у правотворчій, так і в правозастосовній діяльності [1, с. 422]. Авторка наголошує, що в умовах війни, через криміналізацію нових діянь і посилення

відповідальності за окремі злочини, особливого значення набувають зміни та доповнення до КК України. У свою чергу ефективність кримінально-правової політики залежить від якості законодавства та узгодженості його застосування на практиці. У підсумку дослідниця звертає увагу на потребу подальшого вдосконалення кримінально-правової політики з урахуванням сучасних викликів, зокрема у сфері протидії співпраці з державою-агресором і розслідування злочинів, пов'язаних зі збройною агресією [1, с. 424].

Шевчук А. та Боднарук О. аналізують вплив воєнного стану на процес криміналізації діянь в Україні через розширення кримінально-правових заборон і посилення відповідальності за окремі правопорушення. Автори зазначають, що після початку повномасштабної агресії російської федерації проти України відбулося оперативне оновлення КК України, зокрема щодо державної зради, диверсії та злочинів проти власності. Також з'явилися нові склади кримінальних правопорушень, серед яких колабораційна діяльність, незаконне поширення інформації про переміщення військ і зловживання гуманітарною допомогою. Окремо автори звертають увагу на зміни у сфері кіберзлочинності та підходах до покарання. За результатами проведеного аналізу науковці розглядають воєнний стан як чинник активної криміналізації нових суспільно небезпечних діянь та трансформації підходів до їх кримінально-правової оцінки [2, с. 293-294].

Глобенко Г. досліджує зміни кримінального процесуального законодавства України. Він зазначає, що КПК України зазнав суттєвих змін, які торкнулися навіть базових процесуальних інститутів. Зокрема, спрощено порядок проведення окремих слідчих дій, передбачено можливість їх здійснення без понятих за умови відеофіксації. Також змінено підхід до використання показань у суді, що певною мірою впливає на принцип безпосередності. Окремо розглядаються питання дистанційної участі захисника під час проведення процесуальних дій, залучення перекладача, застосування запобіжних заходів та розширення повноважень прокурора [3, с. 434–435]. Автор також звертає увагу на ризики таких змін для гарантій прав учасників процесу, водночас зазначаючи, що частина цих новел може зберегтися і після завершення воєнного стану [3, с. 436].

Погорецький М. пропонує напрями подальшого удосконалення кримінального провадження. Серед них – запровадження моделі «dual-advocate», що передбачає участь спеціального адвоката з доступом до державної таємниці, періодичний перегляд рівня секретності матеріалів, посилення гарантій під час слідчих дій, розвиток дистанційного правосуддя та створення резервних судів. Також автор підкреслює важливість технічної стандартизації електронних доказів, захищених каналів зв'язку та єдиних підходів до криптографічного захисту інформації. Завершує роботу визначенням перспективних, на його думку, напрямів подальших досліджень, зокрема використання штучного інтелекту та міжнародну уніфікацію стандартів електронного доказування [4, с. 142].

Застрожнікова К., розглядаючи особливості кримінального провадження в умовах воєнного стану, зазначає, що повномасштабна збройна агресія проти України суттєво ускладнила функціонування системи кримінальної юстиції та виявила її слабкі місця. Авторка підкреслює, що особливий режим здійснення кримінального провадження є тимчасовим механізмом, спрямованим на забезпечення безперервності діяльності органів досудового розслідування та суду, а також аналізує положення КПК України, які допускають відступ від загального порядку за наявності об'єктивних перешкод. Крім того, наголошує на необхідності чіткого визначення поняття особливого режиму та вдосконалення кримінального процесуального законодавства у воєнний період [5, с. 186].

Водночас Гріророва Г. акцентує увагу на питаннях територіальної підсудності кримінальних справ, зазначаючи, що застосування спеціальних процесуальних правил, передбачених ст. 615 КПК України, спричинило колізії між загальними положеннями ст. 32 КПК України та спеціальними нормами воєнного часу. Також звертає увагу на прогалину правового регулювання у випадках неможливості встановлення місця вчинення кримінального правопорушення та пропонує внесення відповідних змін до ч. 9 ст. 615 КПК України [6, с. 425].

Отже, аналіз наведених наукових праць свідчить, що воєнний стан став одним із основних чинників змін у кримінальному праві та кримінальному процесі України. Дослідники відзначають оновлення КК України та КПК України, появу нових складів кримінальних правопорушень, посилення відповідальності за окремі діяння, а також зміну процесуальних механізмів розслідування і судового розгляду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Баєва Л. Окремі питання формування кримінально-правової політики України в умовах воєнного стану. *Приватно-правові та публічно-правові відносини: модернізація розвитку в умовах воєнного стану* : зб. матеріалів І Всеукр. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 18 жовт. 2024 р. Кропивницький: ДонДУВС, 2024. С. 421–424 URL: https://lnk.ua/aczZcFd1B (дата звернення: 08.05.2026).

2. Шевчук А. В., Боднарук О. М. Воєнний стан як каталізатор криміналізації діянь. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права)* : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф., м. Одеса, 17 черв. 2022 р. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022.Т. 2. С. 292-294. URL: https://lnk.ua/JYwgRpAR8 (дата звернення: 08.05.2026).

3. Глобенко, Г. І. Трансформації кримінального процесу України за умов воєнного стану. *Злочинність і протидія їй в умовах війни та у повоєнній перспективі: міждисциплінарна панорама :* зб. тез доп. ІІ Міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 16 квіт. 2025 р. / МВС України ; Нац. поліція України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ; Кримінол. асоц. України. Вінниця : ХНУВС, 2025. С. 433–436. URL: https://lnk.ua/XqbBlbPNs (дата звернення: 08.05.2026).

4. Погорецький М. А. Кримінальний процесуальний кодекс України в умовах воєнного стану: новели, ефективність і виклики правам людини. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2025. Вип. 03, ч. 3. С. 142–154. URL: https://lnk.ua/3go82uV95 (дата звернення: 08.05.2026).

5. Застрожнікова К. С. Особливий режим кримінального провадження в умовах воєнного стану: теоретико-практичний вимір. *Право і суспільство.* 2025. № 3. Т. 2. С. 186–194. DOI: https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.3.2.26 (дата звернення: 08.05.2026).

6. Гріророва Г. Проблемні питання підсудності кримінальних справ в умовах воєнного часу. *Приватно-правові та публічно-правові відносини: модернізація розвитку в умовах воєнного стану* : зб. матеріалів І Всеукр. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 18 жовт. 2024 р. Кропивницький: ДонДУВС, 2024. С. 424–426 URL: https://lnk.ua/4JActZnKS (дата звернення: 08.05.2026).